

DODENLIJST FRANSE TIJD

SOLDATEN, ARBEIDERS, DODEN EN VERMISTEN UIT HOOGEVEEN E.O. SOLDATEN IN INDIË

©Albert Metselaar, 2019 albertmetselaar@home.nl

Een triest beeld van een leger op de terugtocht. Napoleons troepen worden verslagen door de natuur en de Russen.

Oorlog is van alle tijden. De organisatie rondom een oorlog, is iets wat per tijd verschillend kon zijn. Militaire dienst was voor de Franse Tijd een privé-zaak, waar slechts een klein deel van de bevolking mee te maken had. Soldaat werd je vrijwillig, voor zover je van vrijwilligheid kon spreken als economische omstandigheden je ertoe dwongen. Voor anderen was het een prachtige manier om carrière te maken, als officier bijvoorbeeld. Het kwam ook voor dat men wel de functie en het inkomen had, maar de werkzaamheden aan ondergeschikten had gedelegeerd. Verplicht onder de wapenen kende men niet. Er was in ieder kerspel wel een groep weerbare mannen, maar dat lag toch ook weer wat anders. Men liep wacht in dreigende tijden, maar deed niet mee als de vijand was gearriveerd. Alleen bij de wolvenjacht was de weerbare man zelf actief als schutter of piekenier.

In de Franse Tijd werd alles anders. De dienstplicht werd ingevoerd. Men moest vanaf 1808 loten. Afhankelijk van hoeveel soldaten er op moesten komen, was men vrijgeloot of niet. Wie ingeloot was, en geld had, kon een vervanger, een remplaçant inhuren. Anderen moesten in dienst, omdat ze daartoe veroordeeld werden

door de rechter. Toen in 1813 het Koninkrijk der Nederlanden een feit was geworden, en Napoleon werd verslagen, bleef de dienstplicht gehandhaafd.

Tijdens de Franse Tijd is een onbekend aantal Hoogeveense jongemannen in militaire dienst geweest. Zeker is in ieder geval dat op 20 augustus 1813 nog 110 mannen onder de wapenen waren. Het ging om 42 zeelieden, 52 soldaten uit de lichten 1808-1813, 2 personen bij de Nationale Garde, 4 vrijwilligers en 10 remplaçanten. Anderen kunnen al weer thuis zijn gekomen, waren gedeserteerd of inmiddels gesneuveld, zodat het aantal Hoogeveense soldaten in Franse krijgsdienst in ieder geval hoger is geweest. Daar komt nog bij dat er ook Hoogeveense soldaten na 20 augustus 1813 onder de wapenen gingen, in het Nederlandse leger, om weerstand te bieden tegen een opnieuw oprukkende Napoleon. Een betrouwbare dodenlijst uit de Franse Tijd is er dan ook niet. Er is wel een lijst met vermisten van 26 november 1814. Drenthe-breed werd geïnventariseerd wie nog steeds niet thuis was gekomen. De Hoogeveense lijst is al bekend sinds het begin van de jaren '60 en was een deel van het onderzoek van dr. Jacob Wattel, naar militairen in de Franse Tijd en soldaat Albert Veld in het bijzonder. Andere archiefvondsten leverden gesneuvelden op, waarvan dat voor 26 november 1814 al bekend was. verder bleek dat enkele mannen ook na die datum alsnog thuiskwamen. We zullen bij gebrek aan bronnen nooit helemaal precies weten of een vermiste misschien toch nog ergens geleefd heeft. Daarnaast is het mogelijk dat van sommige personen al voor november 1814 bekend was dat ze waren omgekomen, terwijl ons deze gegevens niet meer ter beschikking staan. Deze dodenlijst is dan ook een benadering. Het is in ieder geval wat, en wanneer we niet meer informatie boven water krijgen, is het alles wat we hebben.

DODENLIJST FRANSE TIJD

Fake Berents ten Kaat

Gedoopt op 6 september 1772 als zoon van schipper Berent Faken ten Kaat en Geesje Harms Schonewille. Geboren en opgegroeid in het Hollandsche Veld. De 23-jarige Fake was aldaar betrokken bij een incident tijdens de jaarwisseling van 1795 op 1796. Op nieuwjaarsavond persifleerden hij, zijn broer Harm, neven en vrienden, de Franse troepen. Ze speelden soldaatje, zogezegd. Het kwam tot beschadiging van een woning. De jongemannen werden veroordeeld tot zes jaar zee-dienst. Fake werd verplicht matroos. Als zodanig werd hij nog vermeld in 1798, toen zijn vrouw (Jantien Hendriks van Lemen) en hun kind (Berend, geb. 1794) in het Krakeel woonden. Daarna werd in de bronnen niets meer over hem gevonden. Voor zover bekend is hij niet terug gekeerd van de vloot. Hij moet tijdens het uitdienen van zijn straf in militaire dienst zijn overleden. Zijn moeder woonde in 1811 in de Poepershoek (3^e Zandwijkje).

Pieter Everts Smit, alias Seepen

Gedoopt op 9 augustus 1776, te Borksloot (volgens het adresboek van Hoogeveen van 1812) als zoon van Evert Geerts Smit en Annigje Alberts Vos. Pieter is getrouwd te Hoogeveen op 3 mei 1807 met Geesje de Graaf, geboren en getogen in het Hollandsche Veld als dochter van Jan Koerts de Graaf en Annechien Gerrits Huisjes. Rinse Jurjens had in 1807 een tapperij op de westkant van de 22^e wijk. Enige tijd later zien we dat zijn woning is overgenomen door Pieter Everts Smit en Geesje de Graaf. Hij was in 1812 schipper in het Krakeel, op het adres C 835.

Volgens een aantekening op de geboorteakte van zoon Pieter Smit, geboren 12 april 1812, is de vader afwezig als substituut van een Maritieme Conscrit. Hij was dus ingehuurd als plaatsvervanger voor iemand die als matroos moest dienen, met gevolg dat hij zelf matroos was geworden op de vloot van Napoleon. Geesje kreeg drie kinderen: Jan (1807), Anna (1809) en Pieter (1812). De geboorteakte van zoon Pieter, geboren 12 april 1812, is het laatst bekende levensteken van Pieter Everts Smit. Hij overleed in het hospitaal in Harlingen. Geesje de Graaf vond troost bij Albert Veld, die een vader voor haar kinderen wilde zijn. Ze trouwden 31 januari 1818. Over Albert Veld zo meer.

De gesneuvelde mannen op de lijst van schout Abraham Meijer:

Louis Jurjens Snijder

Gedoopt op 17 augustus 1791 als zoon van schipper Jurjen Klaas Snijder en Aaltien Louis. Hij had als vrijwilliger dienst genomen en was ingedeeld bij het 123ste Regiment, 2de Batterij, 2de Compagnie Grenadiers. Van een bericht van hem, na zijn vertrek uit Hoogeveen, was niets bekend. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Albert Jans Bijboer Alberts, alias Kist

Gedoopt 8 april 1792 als zoon van arbeider Albert Jans Kist en Deeltien Hendriks Dodevis. Hij viel onder de lichting van 1812 en was ingedeeld bij het 82ste Regiment, 5de Batterij. Op 11 november 1813 kwam nog een bericht van hem uit Minsk. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Karst Theunis Nijboer

Gedoopt 13 april 1788 als zoon van dagloner Theunis Karst Nijboer en Hilligje Jans Freriks. Hij viel onder de lichting van 1808 en was ingedeeld bij het 33ste Regiment Groene Jagers. Hij werd *"vermoedelijk naar Astiacan gedetacheerd, zijnde te Cherbourg op schip gewerkt."* Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Jan Kiers Doggen

Gedoopt 28 november 1792 als zoon van Kier Jans Doggen en Lammegien Jans. Hij viel onder de lichting van 1812. Een laatste bericht kwam uit Maagdenburg. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Cornelis Jans Klunder

Gedoopt op 25 juni 1789 als zoon van Jan Cornelis Klunder en Annegien Jozeph Meyer. Hij viel onder de lichting van 1809 en was in gedeeld bij het 33ste Regiment, 1ste Batterij, 3de Compagnie Lichte Infanterie. Een laatste bericht van hem kwam op 13 mei 1812 uit Stettin. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Berend Everts Huizing

Gedoopt op 28 november 1790 als zoon van boer Evert Willem Huizing en Aaltje Berends Boer. Hij viel onder de lichting van 1810 en was ingedeeld bij het 9de Regiment, 16de Compagnie Artillerie. Zijn laatste bericht kwam 4 augustus 1812 uit

Berlijn. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Jan Harms Theis

Gedoopt op 19 mei 1793 als zoon van arbeider Harm Jans Theis en Albertien Alberts Winkel. Hij viel onder de lichting van 1813. Hij was ingedeeld bij het 70ste Regiment, 2de Batterij, 1e Compagnie Fuseliers. Het laatste bericht van hem was van 22 oktober 1813 uit Lauwenhum, enkele dagen na de volkerenslag bij Leipzig. Jan stierf op 1 mei 1814 in een militair hospitaal, in of bij Straatsburg. Dit bericht kwam pas op 15 maart 1815 aan in Hoogeveen.

Hendrik Jans Cornelis Klunder

Gedoopt op 1 mei 1788 als zoon van Jan Cornelis Klunder en Grietje Hendriks Fluks. Cornelis Jans Klunder, ook vermist, was een halfbroer van hem. Hij viel onder de lichting van 1809. Er is na vertrek uit Hoogeveen niets meer van hem gehoord. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Geert Veuger Veldman

Gedoopt op 20 april 1788 als zoon van arbeider Hendrik Harms Veldman en Kaatje Alberts Smelt. Hij viel onder de lichting van 1808 en was ingedeeld bij het 33ste Regiment Canonniërs. Zijn laatste levensteken kwam uit Stettin. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen. Harm Hendriks Veldman, hieronder vermeld, was een broer van hem. Een zuster van deze jongemannen was Aaltien Hendriks Veldman (geb. 1790). Ze trouwde met Berend Faken ten Kaat, de zoon van Fake Berents ten Kaat, hiervoor vermeld, eveneens overleden in militaire dienst.

Harm Hendriks Veldman

Gedoopt op 3 april 1785 als zoon van arbeider Hendrik Harms Veldman en Kaatje Alberts Smelt, en een broer van Geert Veuger Veldman. Harm viel onder de lichting van 1808. In 1812 was hij nog schipper op een praam, varende over het Zwarte Water en de IJssel. Later was hij remplaçant voor Jan Bruins Slot. Er is een akte bekend, waaruit helder wordt dat hij 1600 carolusguldens zou ontvangen, als hij die dienstplicht over zou nemen. Harm was daarna ingedeeld bij het 100ste Regiment, 2de Batterij, 2de Compagnie Grenadiërs. Het laatste levensbericht van hem kwam in september 1813 uit Driesen. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Anton Bruggenweerd

Hij was een zoon van Evert Bruggenweerd en Margaretha Weesman. Dit gezin kwam tussen 1807 en 1812 in Hoogeveen wonen. Anton viel onder de lichting van 1810, maar was later remplaçant. Hij behoorde tot het 33ste Regiment Jagers. Zijn laatste levensteken kwam uit Berlijn. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Hendrik Hendriks Zomer

Gedoopt op 21 december 1794 als zoon van arbeider Hendrik Geerts Zomer en Barbara Hendriks. Hij viel onder de lichting van 1812. Zijn laatste levensteken

kwam om oktober 1813 uit Munden. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Geert Derks Knegt

Gedoopt op 29 april 1792 als zoon van arbeider Derk Jans Knegt en Annechien Geerts. Hij woonde met zijn ouders in het Krakeel. Geert viel onder de lichting van 1812. Hij was ingedeeld bij het 123ste Regiment, 2de Batterij, 3de Compagnie. Zijn laatste bericht kwam in juli 1813 uit Artsenberg. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Jan Berends van der Haar

Waarschijnlijk is hij gedoopt te Zuidwolde. Zijn vader was Berend Jans van der Haar en zijn moeder heette Jantien Egberts Smit. Hij viel onder de lichting van 1811 en behoorde tot het 125e Regiment, 5de Batterij. Van hem kwam het laatste bericht uit Maagdenburg, in juli 1813. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Jan Roelofs

Een zoon van Roelof Harms en Marchien Jans, elders gedoopt en met zijn ouders ergens tussen 1807 en 1812 naar Hoogeveen gekomen. Jan Roelofs hoorde bij de lichting van 1811 en werd ingedeeld bij de zeelieden. Een duidelijk levensteken van hem, met plaats en datum, was niet bekend. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Hendrik Berends Bremer

Hij was 17 februari 1788 gedoopt als zoon van Berend Jans Bremer en Klaasje Reints. Hij woonde met zijn ouders in het Krakeel. Hendrik viel onder de lichting van 1808. Later was hij matroos-remplaçant en werd tevens onder de Cavalerie geplaatst. Zijn laatste bericht kwam uit Minsk. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Roelof Jans Banen

Gedoopt op 27 januari 1788 als zoon van schipper Jan Roelofs Banen en Hendrikje Lucas Schaap. Roelof viel onder de lichting van 1808. Hij werd in oktober 1811 opgeroepen bij het 33ste Regiment, 1ste Batterij jagers. Zijn laatste bericht kwam uit Luwe. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen. Roelof had een broer Lucas Jans Banen, gedoopt 25 december 1791. Waar Lucas als soldaat allemaal is geweest, is niet meer bekend, maar zeker is dat hij door de bevolking als een van de helden van Waterloo is geëerd. Eer was er toentertijd alleen voor degenen die daadwerkelijk hadden deelgenomen aan de veldtochten uit de periode 1813-1815, niet voor wie in een kazerne gelegerd was gebleven.

Een soldaat van de Nationale Garde in 1813.

Stoffer Roelofs Smant

Gedoopt op 1 oktober 1786 als zoon van arbeider Roelof Gerrits Smant en Annigje Stoffers Schonewille. Zijn ouders woonden onder meer in de Poepershoeek. Stoffer was remplaçant voor Roelof Troost uit de Wolfsbos, toen ook nog een deel van het Hollandsche Veld. Hij was ingedeeld bij het 123ste Regiment, 5de Batterij, 4de Compagnie van Ligne. Een levensteken, na zijn vertrek uit Hoogeveen, is niet meer vernomen. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien niets meer van hem vernomen.

Wolter Jans

Wolter werd 19 november 1788 gedoopt als zoon van arbeider Jan Wolters, afkomstig van Echten, en Jentje Geert, van de Russchen. Hij viel onder de lichting van 1808 en was ingedeeld bij de 87ste Cohorte, 5de Compagnie Nationale Garde en het 147e Régiment d'Infanterie de Ligne. Op 26 november 1814 was hij nog altijd vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Egbertus Noordman

Hij was een zoon van Arend Noordman en Janna Bos. Hij kwam van elders naar Hoogeveen. Egbertus was Remplaçant. Hij was ingedeeld bij het 4de regiment Chevany Legere. Het laatste bericht van hem dateerde uit 1812. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Gerardus Bakker

Hij was gedoopt op 18 april 1790 als zoon van kastelein Jan Geerts Bakker en Gesina Dekker. Gerardus viel onder de lichting van 1810. Hij was ingedeeld bij het Regiment Belle Isle 2de Batterij, 4de Compagnie. Een bericht van hem was van 6 oktober 1812 uit Stettin. Later was hij in Wolgowitz en hij is vermoedelijk naar Smolensk gemarcheerd. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen.

Roelof Hendriks Dodevis

Gedoopt op 26 juli 1789 als zoon van arbeider en koopman Hendrik Roelofs Dodevis en Jantien Roelofs. Hij werd geboren en groeide op in het Hollandsche Veld. In de Franse Tijd woonden ze voorop het 2de Zandwijkje, aan het Rechthuis. Roelof viel onder de lichting van 1809 en was ingedeeld bij de 87ste Cohorte van de Nationale Garde en het 147e Régiment d'Infanterie de Ligne. Hij is nagezonden met een Marsbataljon in juni 1813, vanuit het hospitaal in Groningen. Zijn laatste levensbericht kwam uit Wezel en dateerde van 25 juli 1813. Op 26 november 1814 was hij nog steeds vermist en er is - voor zover bekend - ook nadien geen levensteken meer van hem vernomen. Hij had een broer met de zelfde naam. Deze Roelof Hendriks Dodevis werd 5 oktober 1791 gedoopt, trouwde, en overleed in 1819 als kanonnier in Bergen op Zoom. In publicaties worden ze nog wel eens door elkaar gehaald.

Niet op de lijst, maar voordien al gesneuveld:

Jan Christiaan ter Steeg.

Hij diende in het 87e Cohorte van de Nationale Garde en het 147e Régiment d'Infanterie de Ligne. Eerst lag hij in Groningen. Vervolgens moest hij op veldtocht, omdat

zijn kolonel een wit voetje bij Napoleon wilde halen, zodat die de eenheid van Jan vrijwillig aanbood voor de veldtochten. Jan was de zoon van kopersmid Christiaan ter Stege en dienstmeid Jantje Willems Metselaar. Jantje bleek zwanger te zijn. Dat werd een grote schande. Nu was dat probleem heel gemakkelijk op te lossen, want het kwam vaak voor dat een jong stel trouwde omdat er een kind kwam. Maar blijkbaar wilde Christiaan niet, of hield zijn vader hem tegen. De schande was dus dat een vrouw ongehuwd moeder werd. Het was ook een schande dat het jouw dienstmeid was. Een van de taken van de dokter van Hoogeveen was het op het kraambed bevragen van de ongehuwde moeders. In het patiëntenboek van dokter Mantingh werd genoteerd *"17 april 1789: Maandag om 6 uur 's morgens Jantie, de meit van Lukas ter Stege de kopersmid, verlost van een levende zoon en heeft geseid: dat Christiaan 't gedaan hadde."*

Op 21 mei 1789 werd het kind gedoopt. Geen verkeerd woord werd er bij gezet, toen de dominee de doop inschreef in het register. Het kind zou Jan gaan heten. Blijkbaar waren Christiaan en Jantje toen al getrouwd. Dat zelfde jaar schonk Lucas ter Stege de kerk een nieuw doopbekken. In de bodem ervan staat het merk: Lukas T.S. 1789. Een soort boetedoening, dat doopbekken? Een 'zoenoffer'? Het doopbekken wordt nog steeds gebruikt, in de Grote Kerk. Het is nu gelegd in een holte op een stenen doopvont. Het is afgedekt met een mooi glimmend deksel en voorzien van een vertinde binnenzijde. Maar als we het doopbekken omdraaien, zien we het merkje. Dan komt het verhaal weer, van Jantie en Christiaan. Alsof ze nog eens langs gekomen zouden zijn, om op die plaats van herinnering hun bewijs van hun liefde te zien..... We kennen geen enkel levensteken van Jan na de Franse Tijd. Waarschijnlijk was al voordat de lijst van burgemeester Abraham Meijer was opgesteld, bekend geworden dat hij was overleden.

Hendrik Victory

Hij overleed op 17 maart 1814 in het Militair Hospitaal te Hamburg. Een kopie van zijn overlijdensakte werd gestuurd naar de burgemeester van Zuidwolde en opgenomen in de overlijdensregisters van die plaats. Hij was 20 jaar oud, geboren te Hoogeveen en was in dienst als korporaal in het 12^e Regiment van Ligne, in de 3^e Compagnie van het 3^e Bataljon. Hij stierf aan de gevolgen van koorts. Voor zijn indiensttreding was hij *'te huis behoord hebbende'* in de gemeente Zuidwolde, zegt de overlijdensakte.

Langdurig vermisten van Meijers lijst die alsnog thuis kwamen:

Hendrik Jans ten Cley

Gedoopt 4 februari 1789 als zoon van arbeider Jan Hendriks ten Kley en Anna Roe-lofs Jeulen. Hij viel onder de lichting van 1809. Hij werd ingedeeld bij het 33^e Regiment Ligte Infanterie. Een levensteken kwam uit het Givetdepot Ardenne, in Frankrijk. Hij was nog vermist op 26 november 1814. Volgens een briefwisseling tussen Abraham Meijer, schout van Hoogeveen, en het provinciaal bestuur in Assen uit augustus 1815, was hij inmiddels weer thuis gekomen.

Jan Harms Smit

Gedoopt 26 september 1790 als zoon van arbeider Harm Joseph Smit en Hendrikje Jans. Hij viel onder de lichting 1810. Hij was ingedeeld bij het 11^e regiment, 8^e Compagnie Chasseurs te paard. Begin 1813 kwam er een brief uit Tilsit. Daarna hoorde men lang niets meer van hem. Hij was nog vermist op 26 november 1814. Volgens een briefwisseling tussen Abraham Meijer, schout van Hoogeveen, en het provinciaal bestuur in Assen uit augustus 1815, was hij inmiddels weer thuis gekomen.

Albert Jans Veld

Gedoopt 18 april 1790 te Hoogeveen als zoon van Jan Alberts Veld en Trijntjen Zweijtzes. Ze woonden in het Pesserveld, op de noordkant van de Pesserdijk. Albert was herder. Hij viel onder de lichting van 1810. Hij trok een hoog lot en werd zo vrijgeloot, maar later alsnog ingelijfd in de Nationale Garde. Deze was bedoeld om de eigen grenzen te bewaken en de binnenlandse veiligheid te waarborgen. Dit was in feite wat ook de Weerbare Mannen uit Drenthe voordien gewoon waren te doen. Bij de Nationale Garde werd niet geloot. Het boek "Albert, een Drentse loteling naar Moskou", gaat uit van overlevering, aangevuld met vermoedens, en gaat op tal van punten de mist in. Moskou heeft hij ook niet gezien en hij heeft niet deelgenomen aan de Russische veldtocht. Zijn legereenheid bracht hem met een veldtocht in Silezië, wat voor een gewone soldaat al erg genoeg was. Hij was ingedeeld bij het 87^e Cohorte van de Nationale Garde. De eenheid werd omstreeks maart 1813 als overal inzetbare soldaten ingelijfd bij het 4^e Bataljon van het 147^e Regiment Infanterie van Linie. Er werd langere tijd niets van hem gehoord, maar hij kwam wel terug en is in 1818 getrouwd, met de weduwe van Pieter Everts Smit. Zie hiervoor. Doordat hij toen in het Krakeel woonde, zijn alle overleveringen rondom hem gekoppeld aan het beeld van een soldaat uit het Krakeel. Diverse verhalen over de Russische veldtocht werden meegenomen in de overleveringen binnen zijn nazaten. Dr. Jacob Wattel publiceerde hierover, wat de bron werd voor de hiervoor genoemde roman. Helaas waren toentertijd veel feiten nog niet bekend.

Albert Geerts Veltman

Gedoopt 27 september 1789 te Hoogetveen, zoon van Geert Harms Veltman, alias Geert Veuger, en Jantje Arents Hartman. Zijn gezin was enigszins 'zwervende'. De oudste beide kinderen werden in Deventer geboren, vervolgens woonden ze een tijdje in het Pesserveld en later in Zutphen. Albert was schippersknecht en had zijn domicilie in Zutphen. Toen hij op 20 november 1822 trouwde, was er een verklaring toegevoegd aan de huwelijks bijlagen, waarin stond dat hij in 1812 in Franse krijgsdienst was getreden. Uiteindelijk kreeg hij in Dusseldorf een paspoort en kon pas op 17 april 1817, of daaromtrent, weer naar Zutphen terugkeren.

SOLDATEN VAN HOOGEVEEN, IN DIENST OP 20 AUGUSTUS 1813

Lichting der Zeelieden van 24-49 jaren:

Marten Hartman
Hendrik Willems Rozing
Hendrik Geerts Booij
Roelof Hendriks
Jan Jans Steen
Roelof Smit
Lambert Bosman
Hendrik Oogjes
Egbert Berends Slot
Klaas berends Klein
Albert Jans Klos
Willem Christiaan Hartman
Jan van Zwolle
Geert Hendriks Booij
Gerrit Gerritsen
Egbert Klaas Boer
Gerrit Schonewille
Jan Roelofs de Jonge
Hendrik Roelofs Martinus
Hendrik Huberts
Hendrik Kamman
Hendrik Leenders
Geert Jacobs Scholten
Pieter Everts Smit
Hendrik Barels
Berend de Rode
Klaas Jurjens
Jan Thijs ten Kleij
Jan Geerts Bols
Jacob Wolters Klouwen
Roelof Kok
Rimke Jans
Evert Alberts
Klaas Jacobs Botter
Reindert Berends Bremer

Derk Troost Sempel
Jan Palstering

Klasse van 1808:

Hindrik Jan Thaling
Roelof Jans banen
Geert Veuger
Carst Teunis
Hendrik Jans Mol
Hendrik Alberts Kattouw
Jan Derks Babé
Roelof Roelofs
Jacob Jans Hartman
Wolter Jans
Albert Lunenburg

Klasse van 1809:

Hendrik Jans ten Cleij
Roelof Hendriks Dodevis
Albert Harms
Cornelis Jans Klundert
Hendrik Prijs
Hendrik Martens Schierbeek
Pieter Arends Smeding
Jan Christiaans ter Steeg
Hendrik Wanders

Klasse van 1810:

Gerhardus Bakker
Hendrik Harms Boertien
Roelof Eggengoor
Albert Everts
Jan Harms
Berent Everts Huizing
Jan Harms Imker

Albert Jans
Remmelt Lucas
Freerk Daniels Pol
Klaas Jans Schonewille

Klasse van 1811:

Jan Berents
Arend Booij
Jan Booij
Abraham Esselbrugge
Reinder Jans Eshuis
Jan Jans
Rombartus Koopmans
Berend Berends Nijmeijer
Arend Simens Schonewille
Albert Tjeerts
Berend Jans Vos
Lourens Wesseling

Klasse van 1812:

Jacob Bosveld
Dirk ten Caat
Albert Derks
Geert Dirks
Jan Kiers Doggen
Harm Geerts

Jan Giethoorn
Hendrik Hendriks
Harm Hendriks Vos

Nationale Garde:

Rutger Peek
Joseph Antonij van der Wijk

Vrijwilligers:

Jan Otten
Lourens Jurjens
Machiel Witsenborg
Caspar Gutsch

Remplaçanten:

Hendrik Veldman
Stoffer Roelfs
Harm Hendriks Veldman
Gerrit Eshuis
Willem Volkerts van der Weijde
Anton Bruggenweerd
Hendriks Berends Kleijne
Joseph Harms
Klaas Alberts Kroesen
Roelof Hendriks Dodevis

VERPLICHTE TEWERKSTELLING BIJ FORTIFICATIES

Op 14 juli 1812 vond te Hoogeveen een loting plaats, om mensen te leveren voor de arbeidsdienst, ter verbetering van de fortificaties bij Delfzijl. De lotelingen waren ongehuwde mannen tussen de 20 en de 40 jaar oud. De volgende werklieden werden daartoe verplicht, op basis van de erbij genoemde en getrokken nummers:

1. Lucas Andries, huurde Seine Andries (no. 47) als vervanger.
2. Berend Berends Nijmeijer, huurde Jan of Warner Berends Nijmeijer als vervanger.
3. Berend Roelofs Iemker.
4. Harm Harms Boertien.
5. Jan Hendriks Nijmeijer, huurde Seine Gosen als vervanger.
6. Jan Remmels.
7. Albert Koerts.
8. Jan Harms Huisies, huurde Klaas Kruiming van Dalen als vervanger.
9. Klaas Hendriks Olde.
10. Carst Otten.
11. Pieter Arends Profijt.
12. Stoffer Harms van Goor.

13. Emmerink Alberts Metselaar.
14. Roelof Alberts Kattouw.
15. Klaas Roelofs Steenberg, huurde Frans Bruggenweerd als vervanger..
16. Jurstus Martinus.
17. Pieter Goosens Benjamins.
18. Jacob Jochems.
19. Albert Hendriks Kamp, huurde Harm Harms Schraa als vervanger.
20. Roelof Hendriks Smit. Omdat hij absent was is hij vervangen door no.23.
21. Carst Stellings.
22. Arend Jans de Boer, huurde Dirk Oldenkamp als vervanger.
23. Machiel Klaas Hogezaand, vervanger van 20, huurde zelf Louis Klaas Hoogezand, no. 85, als vervanger.

Loting, remplaçanten, een onvindbare weigeraar, mensen die wegliepen, we zien zo dat de verplichte arbeidsdienst qua organisatie en reacties leek op de militaire dienst, maar de arbeiders realiseerden zich ook dat het toch wat anders was. Ze durfden acties te ondernemen, die in militaire dienst onmogelijk waren. Hoogeveen moest de arbeidslonen betalen, het geld kwam niet over, of er kwam te weinig over, en de arbeiders voelden zich bij Delfzijl gekneveld en uitgeknepen. Ze dreigden allemaal naar huis te vertrekken, op kosten van de gemeente Hoogeveen. Leiders van het actiecomité waren Emmerink Alberts Metselaar en Seine Gosen.

Er waren in Delfzijl ook timmerlieden uit Hoogeveen actief. Later moest Hoogeveen zowel arbeiders als timmerlieden leveren voor de fortificaties van Coevorden. De 10 arbeiders zijn grotendeels onbekend. Ze gingen er heen, en waren na een week of wat weer thuis, zeer tot ongenoegen van de commandant van de stad Coevorden, die alles en iedereen in probeerde te schakelen om ze terug te sturen. Uit de stukken kennen we alleen de namen van:

K.J.Boer	A.Veuger	P.J.Booi
H.G.Kroezen	W.van der Weide Vos	R.Nieuwenhuis
G.Veuger	W.Hendriks	

In april, mei en juni 1813 zijn diverse ploegjes timmerlieden uit Hoogeveen in Coevorden aan het werk geweest. We kennen de volgende namen:

Jacob Wessels (weggelopen)	Jan ten Brink	Klaas Scholten
Wicher Arends ter Stege	Roelof Hendriks	Gerrit van Diepen
Evert Bruggenweert	Makken	Jan Pieter Stoter
Lambert Berends	Jacob Bouwhuis	Jan Martinus
Slingenberg	Lucas Geerts	Joseph Visscher
Hendrik Everts ten Klei	Jan Bork	Willem Egberts
Jan Masselink	Gerrit J. Smit	Timmer
Warner Bouwhuis	Gerrit Schulting	Jan Befferts
Jacobus Dekker	Jan Willems Bennink	Jacob Wessels
Derk Meijer	Seine Geerts	Wedeven
Harm Gerrits	Severus Tijhoff	Frederik Meijer
Jan de Vries	Christiaan Pietersen	Geert Tibben
	Klaas Bouwhuis	Roelof Strijker
	Geert Berends	Jan Willems
	Albert Slegt	

WATERLOO EN NEDERLANDS-INDIË

Waterloo-veteranen: We kennen **Arend Hendriks Metselaar** als zodanig, die vervolgens naar Nederlands Indië vertrok. Daar overleed hij als sergeant te Banda. In Batavia overleed op 25 juni 1816 **Jan Otten**, waarschijnlijk identiek aan Jan Berends Otten, gedoopt 2 september 1792, zoon van schipper Jan Jans Otten en Grietje Jans, uit het Krakeel. Hij was van het zelfde regiment als Arend Hendriks Metselaar en mogelijk gelijk met hem bij Waterloo.

Hendrik Berends Kleine, getrouwd met Geesje Alberts Hoepen, is eveneens in als militair van huis vertrokken. In 1813 en 1815 was hij remplaceant voor iemand, bij de Nationale Militie. In de huwelijks bijlagen van hun dochter Margaretha wordt in 1832 vermeld dat hij volgens geruchten overleden zou zijn in Oostindië. Hij was toen 17 jaar geleden vertrokken, zodat we op 1815 uitkomen.

We lezen in een voorloper van de Hooogeveensche Courant van juni 1865 over een feestelijke optocht van maandag 19 juni, waarin in historisch kostuum gestoken Hooogeveners meeliepen als vaderlandse helden (Willem de Zwijger, Piet Hein e.d.).

"Bovendien waren nog bij den optocht de oude strijders H.Botter, L. Banen, H.A. Strijker en Van der Post. Deze werden door een Eerewacht van 25 jongeren begeleid."

Harm Moman woonde na de Franse Tijd als veehouder in het Hollandscheveld (A 343). Hij was in militaire dienst geweest in het Pruisische leger, waarbij hij ook nog ervaring had als soldaat bij Waterloo. Dat kwam omdat Harm geboren was in Uelsen, deel van het Pruisische rijk. Bij zijn eerste huwelijk met Gese Siemelink woonde hij in Bad Bentheim. Ook bij zijn tweede huwelijk met Aaltje Mensekoop woonde hij nog in de Duitse gebiedsdelen. Hij kwam in de periode 1830-1835 naar de gemeente Hoogeveen. Harm en Aaltje vertrokken per 16 maart 1865 naar de gemeente Gramsbergen. Vandaar dat hij niet werd genoemd in het artikeltje van juni van dat jaar, waarin de veteranen van Waterloo werden opgesomd. Hij kwam terug naar Hoogeveen, toen hij behoeftig werd. Hij woonde in het Armwerkhuis in de Kleine Kerksteeg. Hij is daar overleden op 12 september 1873. Harm was geboren op 5 oktober 1791 als zoon van Jan Moman en Stiene Vrielink.

OVERLEVERS, NIET VERMIST, OP TIJD TERUG

Volgens de Franse inschrijvingslijsten kwamen eveneens uit Hoogeveen:

Gauillaume Janssen, inschrijfnummer 5742. Hij was gedoopt op 16 juni 1792 te Oosterhesselen als Willem Janssen, zoon van Jan Harms en Jantijn Hindriks. Zijn vader heette vanaf 1811 'Jalving'. Bij de inschrijving in het leger woonde hij te Hoogeveen, Kanton Hoogeveen, Departement Ems Occidental. Hij diende bij het 123^e Regiment Infanterie van Linie. 'Guillaume' trouwde 23 juni 1827 te Zweeloo als landbouwer Willem Jalving met de 26-jarige landbouwerse Jantje Roelofs.

Albert Hendriks Veltman, gedoopt 23 april 1786 te Hoogeveen, zoon van Hendrik Harms Veltman en Kunnegje Alberts. Hij overleed op 14 mei 1857 in het Armwerkhuis te Hoogeveen. Hij heeft de oorlog dus ook overleefd. Hij was sinds 17

april 1825 getrouwd met Aaltje Geerts van der Sleen. Albert diende bij het 123^e Regiment van Linie, onder inschrijfnummer 2952.

Klaas Schristiaans Hups, gedoopt te Hoogeveen op 11 juli 1787 als zoon van Christiaan Klaas Hups en Hilligje Davids. Hij was in 1811 schippersknecht, wonend in het Noordse Rot, op C 200. Hij werd ingedeeld bij het 87^e Cohorte van de Nationale Garde. Klaas overleefde de oorlog en vestigde zich als schippersknecht in Utrecht. Daar trouwde hij 9 september 1818 met de 17-jarige Cornelia Elisabetha Voorhout, dochter van een andere schippersknecht.

Remmelt Lucas, later bekend als Remmelt Lucas Nijenhuis, gedoopt 14 november 1790 als zoon van van Lucas Arend Thomas en Jantje Remmelts (Nijenhuis). Ingedeeld bij de 87^e Cohorte van de Nationale Garde. Hij overleed 16 juli 1850 te Dedemsvaart. Daarvoor woonde hij samen met z'n vrouw Elsje Berends Hesseling in Grosse Ringe, Bentheim.

Klaas Jans Schonewille, gedoopt 28 november 1790 te als zoon van Jan Jans Schonewille en Marechien Jans Otten. Moeder viel op 14 mei 1800 van de molen en was dood. Ingedeeld bij de 87^e Cohorte van de Nationale Garde. Klaas was achtereenvolgens getrouwd met Marrechien Jans Oelen en Jantje Jurjens Veldman. Hij overleed 14 juli 1838 tijdens het turfgraven in het Lutterveld te Hardenberg.

Albert Lunenburg, gedoopt 11 juni 1788 als zoon van Hendrik Hendriks Lunenburg en Trijntjen Alberts Groote. Hij groeide op te Noord, C 727. Ingedeeld bij de 87^e Cohorte van de Nationale Garde. Albert trouwde 29 augustus 1818 te Hoogeveen met Tiette Geerts Tibben. Hij is overleden op 17 januari 1848 te Noord, op C 727.

Jan Harms IJmker, gedoopt 21 november 1790 als zoon van Harm Egberts IJmker en Hendrikjen Jans Croesen. Ingedeeld bij de 87^e Cohorte van de Nationale Garde. Hij trouwde 27 mei 1820 met Henderkjen Jans Bruins. Hij was vervener en overleed 12 augustus 1851 in het Haagje.

(Bronnen: In- en uitgaande stukken Oud Archief Hoogeveen periode 1810-1814, in- en uitgaande stukken burgemeester Abraham Meijer in het Oud Archief Hoogeveen 1682-1814, Henk Elsinga. Dr. Jacob Wattel. DTB-Hoogeveen, burgerlijke stand. Franse inschrijvingsregisters.)

geboren op 5 oktober 1791 als zoon van Jan Moman en Stiene Vrielink.

Uniform, trommel en toebehoren, gebruikt door een Nederlandse militair, ingedeeld bij de troepen bij Waterloo. (Nationaal Militair Museum.)

Uit de brieven van burgemeester Abraham Meijer weten we dat ook J.Bloemberg en Hendrik Hubers dienden in de Franse Tijd. Meijer bemiddelde in verband met 'Likwedatie van de franschen Achterstand', achterstallige soldij.